

Epel

Joseba Zubizarreta Urbizu

Julene Azpeitia ipuin lehiaketa
2009

Zumaiko Udala

*enkar
txanpu*

Epel

Joseba Zubizarreta Urbizu

Julene Azpeitia 22. ipuin lehiaketa

2009

1. saria

Zumaian Julene Azpeitia ipuin lehiaketaren 25. urteurrena ospatzeko egindako digitalizazioaren emaitza, 2012ko irailean.

© Joseba Zubizarreta Urbizu (ipuinarena)

© Zumaiako Udala (argitalpen honena)

Laguntzailea: KUTXA

No hay dos fuegos iguales. Hay fuegos grandes y fuegos chicos y fuegos de todos los colores. Hay gente de fuego sereno, que ni se entera del viento, y gente de fuego loco, que llena el aire de chispas. Algunos fuegos, fuegos bobos, no alumbran ni queman, pero otros arden la vida con tantas ganas que no se puede mirarlos sin parpadear, y quien se acerca, se enciende.

Eduardo Galeano

Ganbarako atea zabaldu eta sartu aurretik barrura begira geratu da Maggy. Ez da ezer ikusten. Eskuineko eskuaz argiaren giltza bilatu nahian dabil horma haztatuz. Umeltasun eta hauts usainen nahasketari halako lurrin berezi bat dario. Oroitzapenen usaina? Kostata baina piztu du argia. Dena gris nabari da. Kolorejale ikaragarriak dira, izan ere, denbora eta hautsa kide egiten direnean. Barrura sartu eta ezkerretik eskuinera aztertu du ganbara: armairu zaharra, arropa zaharrez betetako kutxak hemen, pipiak jotako mahaia harago, kaxak edonon, ordenagailu zaharra mahaian eta bizikleta estatikoa erdi-erdian. Bizitakoaren aztarnak ganbarako giltzapean.

Preso daude dozena bat argazki, kasete bat, eguneroko bat, liburuxka bat, bi gutun eta lepoko bat bere medailatxoarekin. Dozena bat urtez izan dira bizilagun kaxaren 0,12 metro koadrotan. Denbora gehiegi mundutik bereizirik, denbora gehiegi aire berririk eta argirik gabe. Esanahiez betetako hainbeste presoren esan nahiak unibertso txiki bat sorrarazi du. Inolako lege fisikok azaldu ezin duen arau sentimentalek zuzendu dute gaurdaino mundu ttipi hau. Kaos ulertezin honetan liburuxka izan da beti ausartena. Sarrionandiaren "Miopeak, bizikletak eta beste langabetu batzuk" hasi zen gainontzekoak aztoratzen. Konturatu zen umezurtz utziak izan zirela. Gainerako kideen egonezina ere nabaritu zuen eta "LIBURUTEGIA" kontatu zien ozen, zazpigarren orritik hamabigarreneraino. Tente-tente jarrita errexitatu zuen doinu xaxatiz. Antzeko zerbait posible litzatekeela sinestarazi zien. Hura izan zen hasiera.

Harrigarria iruditzen zaio hain denbora laburrean hainbeste traste pilatu izana. Ohartzeko joan zaizkio ezkondu ondorengo urte hauek. "Ongi izanaren seinale!" aitona zenak esaten zion bezala. Eta halaxe iruditzen zaio Maggyri. Ezkonduz geroztik ez dute izan arazo bat bera ere.

Lehen sermoi hartatik aurrera, gainontzekoak ere pizten hasi ziren. Lehen hilabeteetan lotsati xamar jokatu zuten, gordetzen zituzten oroitzapenak egun hurbil batean azalerauko zituztelakoan. Kaxa aurki zabalduko zela amets

egiten zuten. Baina hilabeteak joan eta etorri itxaropena akitzen joan zen, ondoeza areagotzen. Liburuxkaren sermoia behin eta berriro entzuten zuten, sei pareta haien artean oihartzun eginez. Egunerokoa izan zen ernegatzen lehena. Orriz orri tatuaturik zeramatzan hitzek erre egiten zuten aspalditxotik. Sarrionandiaren hitzei zien errespetua galdurik bere poz-minak jaurtitzeari ekin zion. Hitzik sakonenetatik, erredura larrienetatik hasi zen, antsietateak jota. Argazkiek, kaseteak, lepokoak eta gutunek erabat ulertzen zuten egunerokoaren mintzo zartatua. Entzuten zutena ezagun egiten zitzairen. Sentimenezko haize boladak hasi ziren kaxa barnean ernetzen.

Ganbaran armairu eta mahai zaharra ikustean etxea erosi zuteneko egun hura datorkio gogora. Hogeita gutxi urte zituzten eta azkenean topatu zuten beraien moduko etxe bat. Etxea berritzen hasi zirenean, armairua eta mahai ganbaran gordetzea erabaki zuten, badaezpada ere. Inoiz ez da jakiten... Txikitxoa zen, 65 metro karratu edo, baina gazteak izaki, ez zuten diru gehiegi. Etxebizitza izatea luxu zen garaietan ez zegoen beste aukerarik. Zer nolako kezka eta duda-mudak nozitu zituen garai haietan! Eta etxea ezin ordaindurik geratzen baziren? Eta elkarrekin bizitzen asmatzen ez bazuten? Hura ote zen bere bikote perfektua, patuak beretzat gorderik zuena? Baina orain, senarraren lan berriari esker eta leku gehiago beharko dutenez, etxe hobe batera doaz. Etxebizitzen prezioak oraindik gehiago puztu dira, baina senarrak gora egin lanean eta bien artean diru mordoxka irabazten dute. Ongizatearen epeltasunean gustura sentitzen da Maggy, ezkonberritako egun haiek gogoratzean.

1994.eko martxoaren 2a:

Kasete bat bidali didate kartazal itxi batean. Beldur pixka bat ere eman dit, ez baitzekarren inongo argibiderik. Walkmanean sartu dut. Abesti bakarra du grabaturik. Su Ta Gar-en "Itxaropena". Arraro baina pozik sentiarazi nau. "Ez dut galduko, itxaropena, nahiz ta zu ez egon, zure zain naiz..." Nor izan ote da? Erabat hunkitu nau egia esateko. Horrelakoxe mutil bat nahi nuke, originala, misterioitsua, apasionatua. Baina mutila ote da? Hamazazpi urte hauetan ez dit inork sekula halako ezer piztu barnean. Erotuta nago! , ez dakit eta nor den ere...

1994.eko martxoaren 3a:

Egun osoa "nahiz ta zu ez egon, zure zain naiz..." kantari ibili naiz. Jira eta buelta buru barruan abesti bera. Tortura ere bilakatzen ari da jada. Bart gauean ere ezin izan dut ondo lo egin, nor izango ote zen neure buruari galdezka. Ez diot inori kontatu nahi izan ordea, txantxaren bat izango zelakoan. Ezagutzen dudan inor ez zait iruditzen horrelako zerbait egiteko gauza. Agian Jon? Iban akaso? Iñigo? Hirurak dira oso adeitsu nirekin. Egia esateko ez nuke nahi Iban izatea. Iñigo? serioegia, epelegia horrelako zerbaitetarako. Jon agian? Ero xamarra da boladaka baina...

Mugikorra mahai gainean utzi eta armairurantz zuzendu da. Bi ate handi ditu, ispiludunak, zikinak oso. Bere isla zikinduari begira geratzen da. Perfilez jarri da eta sabelaldea laztandu du. Oraindik ez zaio gehiegi nabari. Txikia

datorrenerako etxe berrian izango dira, leku gehiagorekin eta auzo hobe batean. Oso pozik daude haurren etorrerarekin. Senarra ere pozik dago, nahiz eta ez duen gehiegi adierazten. Beti izan da trakets xamarra sentipenak adierazteko. Sabela laztantzen jarraitzen du begirada hauts-ispiluan galduta. Haur honek asko aldatuko die bizitza. Ardura handia izango da baina oso pozik dago, ilusioz gainezka. Oso eder ikusten da ispiluan. Amatasunak ematen duen distira berezia nabari du begietan.

1994.eko martxoaren 9a:

Jon. Jon izan da. Nire atari aurrean zegoen ingeleseko eskolatik atera eta etxerantz nindoala. Erabat ahaztuta nengoen kaseteaz eta "Zertan zabilta hemen?" galdetu diot erdi barrezka. "Nahiz ta zu ez egon, zure zain naiz" ez dit ba erantzun! Urduritu eta etxera igo naiz ezer gehiago esan gabe. Txolin hutsa naizela pentsatuko zuen. Ezin dut beste ezertan pentsatu! Sutan daukat bihotza. Gelditu eta hitz egin banio sikiera...

Armairua zabaldu du. Arropa zahar mordo bat ikusi du bertan zintzilik. Pertxak eskuaz pasatzen hasi eta bat hautatu du. Artilezko jertse lodikote bat, kolore bereko txano eta eskularruekin atera ditu. Haiei begira Suitzan eman zituen hilabeteak datozkio gogora. Ikasketen azken urtea zela eta joan zen hara. Hango lagunez gogoratu da. Deituko diela promes egiten dio beti bere buruari, baina... Orain harrigarria iruditzen zaio, abuztuko beroarekin jertsetzar hura sekula jantzita izan duenik. Baina bai, izugarrizko hotza egiten zuen paraje haietan. Hotzikara sentitzen du gogoratze hutsarekin. Hain hozbera izan da beti Maggy!

Egunerokoaren aitorkizun hauen ondoren kasetea gainontzekoen begirunearen jabe egin da. Lepokoak inbidia puntu batekin begiratzen dio. Kaseteari nabari zaion ziurtasun hori nahi luke. Bere eginkizuna argi izan eta bete duenaren osotasun hori. Egunerokoa eta liburuxka ez dira abiarazitako bidea baztertzeko gauza. Etengabeko sentsazio-pregoiari eusten diote. Mikromunduan haize boladak areagotu eta sentipenen xiri-miria hasi dela dirudi. Bi gutunak ere gero eta sueltoago dirudite. Inor ohartu ez bada ere, lepokoari begiratzen diote, elkar ezagutuko balute bezala, inoiz bidaide izan balira bezala.

1994.eko ekainaren 19a:

Bart gauean lortu nuen Jonekin bakarka egotea. Lagunekin afaria izan genuen oporren hasiera ospatzeko. Denak etxeratuz joan ziren, azkenean Jon eta biok geratu ginen arte. Pub batean, jada berandu xamar, eseri ginen mahai baten bueltan azken garagardoa hartzeko. Apur bat txispaturik nengoen jada. Bera ere bai ziurrenik. Bat-batean eskutik gogor heldu eta begietara begiratu zidan. Pertsonak sua bezalakoak ginela kontatu zidan: batzuk ez dutela ez argitzen ezta berotzen ere, beste batzuk haize gogorrenak ere ez dituela aztoratzen, batzuk su geldoak, biziak besteak... (gehiago ez dut gogoratzen) Gu elkartu beharreko suak ginela, eta argitu, berotu eta kiskali egingo genuela bizitza. Eta inor ez zela gai izango guri begira egoteko begiak itxi gabe, eta inor gugana hurreratuko balitz, piztu egingo zela. Urtu egiten naiz gogoratze hutsarekin. Urtu, sutu eta lehertu. Elkartu genituen gure txinpartak,

elkarrekin nahastu ziren gure garrak. Maite dut, beste inor ez bezala. Bere ondoan kiskali nahi dut nire bizitza osoa, egunerokotasun epela bazterturik.

Jertsea berriro armairuan sartu eta itxi egin du. Ingurura begira jarraitzen du. Mahai zaharrera urreratzen da. Ordenagailu zaharra ikusten du mahai azpian, hautsez jantzita. Han egin zituzten lehen lanak ezkondu berritan. Orain ordea, azken modako ordenagailu eramangarria daukate. Etxean ere lan egitea egokitzen zaio senarrari, lanean ordu asko eman arren. Sarritan esaten dio Maggyk, gehiegizkoa dela. Txikitxo jaiotzean gehiago egongo dela berarekin hitz ematen dio senarrak. Gainera bere kargu berriari esker auto berria dute eta erosotasunez betetako etxebizitzara doaz. "Dena zugatik da, txiki!" esaten dio Maggyri beti sabela laztanduz.

Zurrunbilo galanta sortu da kaxa barrenean. Egunerokoa orriak pasa eta pasa dabil dena aztoratuz. Haize eraunsi zakar batek argazki bat jarri du dantzan. Kaxatar guztiek liluraz begiratu dute. "Jon eta Maggy. Lesaka 1996" jartzen du atzealdean. Aurrealdea bistan duela pausatu da kasetearen alboan. Bi aurpegi irribarretsu ikusten dira elkarri begira. Lepokoa zur eta lur geratu da derrepente. Neskaren lepoan kokatua ikusi du bere burua. Ez zen oroitzen egun haietaz. Soilik kaxan sartua izan zen eguna gogoratzen zuen. Negar gaziz bustirik izan zelakoan zegoen gainera. Eta orain, irribarre horiek, begirada distiratsu horiek ikustean... ez du ezer ulertzen. Gutunek zorrotz begiratu diote berriro lepokoari. Ezinegonean egon ezinez, zutitu da bietarik bat eta paragrafo bat entzunarazi die gainontzekoei.

"...hain urrun egon arren, egunero eta gauero oroitzen naiz zutaz. Elkarren ondoan ez gauden arren, gogora ezazu su berean ari garela erretzen. Nik hala nabari dut eta lepoko hau bidaltzen dizut, su ttipi bat zintzilik duela, berotan egon zaitezten Suitzako elur artean."

Bizikleta estatikora doazkio begiak orain. Belauneko minez ibili zen garaietara doa gogoia. Gurasoen etxetik ekarri zuten, medikuaren aginduz egunero ibili behar zuelako. Indarra hartzeko omen zen. Aurten itzuli beharko dute, Gabonetan edo. Oraindik gogoratzen du azken eguberrietako bazkaria. Senarraren postu-igoera, ea ondo jaten zuten, etxe hobe baten bila zebiltzala, gurasoak betiko moduan zeudela, txikiren bat ekartzeko garaia zela... Eta nola begiratu zion amak, lehen sekula begiratu ez zion bezala. Alabaz harro balego bezala. Oraindik gogoan du begirada hura. Eta pozik sentitzen da Maggy bera ere, gurasoak horrela ikusita, horrela gogoratuta.

Lehen gutunaren jardunak dena aztoratu du. Ekaitz abstraktu honen klimaxean, dena dabil jiraka. Argazkiak kontrolik gabeko hegaldian, liburuxka eta egunerokoa biak batera builaka eta lepokoa kasetearen bueltan kiribildua. Bigarren gutuna erabat geldi dago ordea, denari begira, akelarre hartan parte hartu nahi izango ez balu bezala. Sei urtetan zehar ez du ezertxo ere esan. Ezkutuan egon da sekretu mingarri bat gordez. Ez zien gainontzekoei zuten poza zimeldu nahi. Baina egoera hau gehiegizkotzat jo du. Eztul sakon bat eginez denak begira jarri ditu. Eta hil-kanpaien tonu berean hasi da erreztatzen kanpoaldean Maggy idatzirik duen kutxaren barnean.

"...Ene bizitzako urterik onenak izan dira. Erabatekoa izan naiz zure, erabateko sentitu zaitut nire. Baina sentipenak lokartu egin dira. Ez dut adorerik epeltasunean bizitzeko, bazenekien. Lehen egunetik izan du indar, argi eta

bero gure suak. Baina su indartsuak hori dute, nahi baino lehenago itzaltzen direla. Inor ez bezala maite izan zaitut. Jon Trollope. "

Mahai gainean dauden kutxei begira hasi da Maggy. Egongo dira dozena bat kaxa. Denak ez dira baliozkoak izango, eta beraz, etxe berrira eramatekoak direnak bereizteko asmotan hasi da. Zabaldu du lehenengoa eta ikasle garaiko liburuak ikusi ditu barnean. Mahaitik aulki baten gainean utzi du. Bertan pilatuko ditu gordetzea merezi dutenak. Bigarrenak lau pare zapata zahar gordetzen ditu. Mahai gainean geratu da hau, kondenatuen piloan. Kaxak banatzen dihardu, juzgatzen, batzuk aulkiko linbora eta besteak mahai gaineako infernura. Bere izena hizki beltz potoloz idatzirik duenari iritsi zaio epai garaia. Kaxa zabaldu eta begiak piztu zaizkio bat-batean, begi niniak hazi. Maggyren denbora geratu egin da. Geratu, atzera joateko, beste garaietara, beste lekuetara.

Argia sartu da, kaxa zabaldu dute. Nahasmen guztia geratu da, eta denak batera hasi dira hizketan. Denak hainbat urtetan lizundutako sentipenak ttuka.

Lepokoa hartu du eskutan. Medaila gisa duen su-gar txikiak erre egin du. Segituan askatu du. Liburuxka eta kasetea ikustean listua irentsi du. Beroa sentitzen du. Egunerokoa hartu du eta irakurtzen hasi da. Hitzek min ematen diote. Lehen egunak, egun arruntak, egun ahaztezinak, egun beroak... Gogoia lausotu zaio eta oroitzapenetan murgildu da. Gazte sentitzen da, bizirik, piztuta. Gutunak hartu ditu ondoren. Kaxa barrenetik datorrenaz hordituta bezala dago. Kaxatik ateratako erauntsiak, itzaliak uste zituen errautsak piztu ditu.

Mugikorraren txirrinak ekarri du Maggy orainaldira. Bere senarra da. Barrua sutan duela nabari du.

"Bai, bai, Iñigo oraintxe noa... ez dudala ezer... ezetz ba ondo nagoela... oraintxe noa laztana "

Sutzeko beldurrez kaxa itxi du. Duda mudatan dago, aulkian utzi edo mahaian. Dozena bat segundoz luzatu du auzia. Azkenik aulki gainean utzi du kaxa.